

Lidia Kosiniak, Monika Małecka

Sprawozdanie z konferencji naukowo-
-dydaktycznej *Specyficzne potrzeby
studentów szkół wyższych a nauczanie
języków obcych: kierunki rozwoju,
nowe wyzwania, rekomendacje
(Wrocław, 15–17 września 2016)*

W dniach 15–17 września 2016 roku we Wrocławiu odbyła się konferencja *Specyficzne potrzeby studentów szkół wyższych a nauczanie języków obcych: kierunki rozwoju, nowe wyzwania, rekomendacje*, zorganizowana przez Studium Praktycznej Nauki Języków Obcych Uniwersytetu Wrocławskiego. Międzywydziałowe Studium Języków Obcych Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II było licznie reprezentowane na tym wydarzeniu, przy czym referaty przygotowały następujące osoby: Maria Banach i Marta Krzanowska *Nauczanie języków obcych w kontekście pracy indywidualnej ze studentami z niepełnosprawnością (deficytami ruchowymi bądź psychicznymi) – dydaktyka nauczania oraz logistyka współpracy z BON*; Bogusława Frontczak *Jak ożywić martwe, czyli e-learning na zajęciach z łaciny*; Agnieszka Kościńska i Anna Majdanik *Zintegrowane nauczanie języka specjalistycznego w seminarium duchownym – lektorat dla kleryków* oraz Joanna Małocha

Teoretyczny model kompetencji nauczyciela języka koptyjskiego pracującego w środowisku europejskim.

Oficjalne otwarcie konferencji miało miejsce w historycznej sali Oratorium Marianum, ozdobionej freskami przepięknie odrestaurowanymi po zniszczeniach wojennych. Zainaugurował je wykład *Polsko-innojęzyczne kontakty i relacje – historia i współczesność*, który z wrodzoną sobie swadą wygłosił prof. dr hab. Jan Miodek z Uniwersytetu Wrocławskiego. Prelegent przypomniał, że historia języka polskiego, podobnie jak innych języków indoeuropejskich, to dzieje nieustannie napływających zapożyczeń i wzajemnego przenikania się. Filarami są tu greka i łacina. Wyrazy z nich dziedziczone dotyczyły mitologii, terminologii chrześcijańskiej oraz nauki i prawa. Za przykład może posłużyć słowo „kościół”, które większości Polaków kojarzy się z kościołami, a w rzeczywistości wywodzi się od łacińskiego *castellum* – „twierdza”. Później przyszedł czas na język niemiecki, którego wpływ widoczny jest w terminologii związanej z organizacją miasta, gminy, wsi, rzemiosła czy handlu (np. „rynek” od niemieckiego *ring* = dosł. „pierścień”). Profesor wspomniał również o niemiecko-polskich prawach substytucyjnych. Kolejnym językiem, którego wpływ na polszczyznę został omówiony, był francuski. Największą liczbę galicyzmów notuje się w XVIII wieku. Wśród innych zapożyczeń nie brakuje bohemizmów, italianizmów, a także oddziaływań z języków orientalnych. Mówiąc o dobie współczesnej, prelegent podkreślił dominującą rolę języka angielskiego, który utrwała się w polszczyźnie między innymi dzięki nowoczesnym zjawiskom technologicznym. Często mamy tu do czynienia z zapożyczeniami graficznymi i akustycznymi, np. słowo „biznes” jeszcze w XIX wieku czytano tak, jak się pisze, czyli „business”.

Niezwykle zróżnicowany program rozpoczętej w ten sposób konferencji został podzielony na przedpołudniowe wykłady plenarne oraz popołudniowe warsztaty i panele tematyczne głoszone w języku polskim lub angielskim.

1. Wykłady plenarne

W dniu inauguracji wykłady plenarne wygłosiły: prof. dr hab. Anna Michońska-Stadnik (Uniwersytet Wrocławski) *Student uzdolniony ję-*

zykowo – wyzwanie i nadzieja dla lektorów oraz dr Małgorzata Jedynak (Uniwersytet Wrocławski) *Uczenie na lektoratach przyjazne mózgowi – czyli kilka słów o neurodydaktyce*.

Pierwsza prelegentka zwróciła uwagę na optymistyczny dla uczących fakt, iż coraz częściej na zajęciach lektoratowych pojawiają się studenci szczególnie uzdolnieni lingwistycznie, władający kilkoma językami i mający bogate słownictwo. Ich obecność wymaga jednak od lektora właściwego zaplanowania zajęć. Szukając sposobu ułatwienia w tej sytuacji pracy wykładowcy, autorka referatu przeanalizowała trzy zagadnienia:

1) zdefiniowanie charakterystycznych cech zdolnych studentów (tu przypomniano różne testy predyspozycji językowych, w tym pierwszy wzorcowy MLAT autorstwa Johna Carolla i Stanleya Sapona);

2) przybliżenie strategii uczenia się języków obcych, wybieranych przez osoby uzdolnione;

3) propozycje pracy ze studentem uzdolnionym, któremu trzeba ciągle dostarczać intelektualnych wyzwań.

Druga prelegentka wprowadziła słuchaczy w dziedzinę prężnie rozwijającej się, zwłaszcza w ostatnich latach, neurodydaktyki oraz jej roli w praktycznym wykorzystaniu osiągnięć neuronauk w kształceniu językowym. Na początku zmierzyła się z zarzutem stawianym przez wielu nauczycieli, iż współcześni słuchacze mają coraz więcej problemów z uczeniem się z powodu nadmiaru bodźców (nadużywanie gier komputerowych, nadmierne korzystanie ze smartfonów itp.) oraz zaniedbują tradycyjne metody przyswajania wiedzy. I rzeczywiście – neuronauki dostarczają argumentów potwierdzających, że „korzystanie z nowych technologii przyczynia się do dezaktywacji pewnych obszarów mózgu specjalizujących się w przetwarzaniu informacji”¹. Z drugiej jednak strony takie umiejętności technologiczne stanowią duży potencjał współczesnej młodzieży i jeśli zostaną odpowiednio wykorzystane w planie lekcji, będą wspierać naturalny proces uczenia się, wspomagać wewnętrzną motywację i zadowolenie, a tym samym kształcenie językowe będzie bardziej efektywne. W kontekście zaawansowanych badań neuronaukowych ważne jest też zadanie sobie pytania, czy obecny model lektoratów

¹ Dosłowny cytat z abstraktu wystąpienia konferencyjnego.

języków obcych na uczelniach wyższych umożliwia indywidualny rozwój każdego studenta i uwzględnia osiągnięcia neurobiologii i neuropsychologii. Odpowiedź prelegentki była raczej przecząca. Uznała ona bowiem, że w Polsce – jak i w większości krajów europejskich (wyjątki to Finlandia i Dania) – praktykowane jest tzw. „uczenie się pod test”, brakuje natomiast rozwijania kompetencji miękkich. Podobne wnioski wynikają z raportów instytucji badających kompetencje językowe, takich jak IBE, ESLC, program PISA i PASE.

Wykłady plenarne trzeciego dnia konferencji skupiły się między innymi na przedstawieniu obrazu nauczania języków obcych pod kątem potrzeb zawodowych. Teoretycznym ujęciem tego zagadnienia zajęła się prof. dr hab. Teresa Siek-Piskozub (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza, Poznań) w referacie *Ewolucja podejścia do nauczania języka dla celów specjalistycznych*. Przeanalizowała ona poszczególne koncepcje, wskazując ich zalety i wady. Rozpoczęła od ujęć najstarszych, jak strukturalne (sylabusy oparte tylko na strukturach i słownictwie wykorzystywanym w danej dziedzinie specjalistycznej), funkcjonalne (nacisk na użycie języka, rozwój tzw. analizy dyskursu) czy też komunikacyjno-sytuacyjne, skupione na analizie sytuacji i potrzeb docelowych (w Polsce upowszechnione przez prof. Hannę Komorowską). Następnie omówiono podejście kognitywne, zajmujące się procesami poznawczymi w trakcie uczenia się i komunikacji oraz wynikającymi z tego strategiami. Kolejną fazę rozwoju stanowi ujęcie autonomizujące, które integruje wcześniejsze koncepcje i wykorzystuje holistyczne podejście do ucznia. Zwraca się w nim uwagę na fakt, że treści są równie ważne jak działania, które uczeń wykonuje, aby je przyswoić. Najnowsze trendy w glottodydaktyce uwzględniają zaś międzykulturową kompetencję komunikacyjną (MKK) jako cel nauczania języka. Jak ostatecznie podkreśliła prelegentka, każdy z tych etapów rozwoju językoznawstwa stosowanego wynika z odkrycia słabości poprzedniego podejścia, a rozwój nowych badań językoznawczych i psychologicznych teorii uczenia się motywuje do poszukiwania bardziej efektywnych rozwiązań w nauczaniu języków obcych.

Z kolei prof. dr hab. Przemysław Gębal (Uniwersytet Warszawski) zajął się praktyczną stroną zagadnienia, a mianowicie wykorzystaniem współczesnych koncepcji dydaktyki języków obcych do nauczania spec-

jalistycznego na poziomie szkół wyższych. W swoim referacie *Od dydaktyki tekstów specjalistycznych do dydaktyzacji potrzeb zawodowych i społecznych. Kierunki rozwoju nauczania języków dla celów specjalistycznych* podkreślił coraz większe zapotrzebowanie na lektoraty przygotowujące do konkretnych zadań zawodowych (lekarze, fryzjerzy, świat biznesu) i przeanalizował związane z tym wyzwania, jakie czekają na lektorów. Zwrócił też uwagę na fakt, że kontekst zmieniających się standardów wymusza również zmiany w założeniach programowych językowego kształcenia akademickiego w Polsce.

Polityka edukacyjna na uczelniach w odniesieniu do nauczania języków obcych, ale tym razem dla celów ogólnych, została również poruszona przez prof. dr. hab. Mirosława Pawłaka (Uniwersytet Adama Mickiewicza, Kalisz; Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa, Konin) w wystąpieniu zatytułowanym *Nauczanie języka obcego na lektoratach – wyzwania i propozycje rozwiązań*. Stwierdził on, że w programach studiów poświęca się niejednokrotnie zbyt mało uwagi nauczaniu języków obcych, często nie ma kontynuacji między poszczególnymi etapami edukacyjnymi, a poziom językowy studentów bywa zatrważająco niski. Sami zaś lektorzy nie są objęci wystarczającą opieką systemową, która zapewniałaby im ciągle doskonalenie zawodowe. Prelegent przedstawił też najważniejsze cele kształcenia językowego i związane z tym kwestie dydaktyczne.

2. Warsztaty i panele tematyczne

Pierwszego dnia obrad – jeszcze przed uroczystym otwarciem konferencji – słuchacze mogli wziąć udział w dziesięciu typach warsztatów, zorganizowanych przez Studium Praktycznej Nauki Języków Obcych Uniwersytetu Wrocławskiego. Poniżej omówiono przykłady zaproponowanych zajęć.

Renata Iwan i Ewa Zarzycka-Piskorz (Uniwersytet Pedagogiczny, Kraków) podczas warsztatów *Nie chcesz? A może zechcesz? – zastosowanie aplikacji internetowych w klasie* przedstawiły edukacyjne, mądrze dobrane i sprawdzone aplikacje internetowe Kahoot, Socrative – do zastosowania wyłącznie w klasie; Padlet i EdPuzzle – do wykorzystania zarówno

w klasie, jak i w domu. Wskazane narzędzia pomocne są w rozwijaniu umiejętności językowych studentów, wychodzą naprzeciw ich oczekiwaniom, twórczo wspomagają obie strony procesu dydaktycznego, będąc inspiracją do samodzielnych poszukiwań i w rezultacie prowadzą do rozwoju autonomii uczniów. Stosowanie aplikacji wprowadza element rywalizacji i zabawy, służy podniesieniu poziomu emocji, wyzwala kreatywność, daje możliwość współpracy i komunikacji w zespole oraz z lektorem. Kahoot wymaga szybkiego internetu; jest grą, która pozwala na wprowadzanie, utrwalanie, sprawdzanie wiedzy słownikowej, gramatycznej i ogólnej w obszarze języka. Można w nim konstruować np. quizy. Socrative dodatkowo daje możliwość testowania wiedzy online i dokładnej analizy wyników każdego studenta. Jego cechą charakterystyczną jest zastosowanie gry Space Race. Z kolei Padlet stanowi rodzaj tablicy, na której można gromadzić materiały online oraz ćwiczyć umiejętność pisania, edytując wiadomości od siebie (przedstawić się, opisać kogoś z grupy itp.), a sam lektor ma możliwość zamieszczenia komentarzy do wypowiedzi studentów. Zaś EdPuzzle umożliwia integrację wszystkich umiejętności językowych i wykorzystanie rozmaitych materiałów filmowych, które można dowolnie przetwarzać dla potrzeb zajęć (skracać projekcję, zadawać pytania sprawdzające zrozumienie filmu).

Marzena Burzyńska (Uniwersytet Wrocławski) przeprowadziła warsztaty zatytułowane *Językowe ćwiczenia multimedialne dla studentów z zaburzeniami neurologicznymi*. Z badań wykonanych przez autorkę wynika, że nie dysponujemy żadnymi materiałami na temat nauczania języków obcych osób z problemami neurologicznymi. Na początku warto więc uzmysłowić sobie dwie podstawowe trudności, z którymi borykają się studenci z tego typu zaburzeniami: szybkie popadanie w znużenie oraz niechęć do wykonywania zadań gramatycznych i abstrakcyjnego tłumaczenia gramatyki. Jednym z ćwiczeń niwelujących niepokój związany z niezrozumieniem tekstu jest układanie wypowiedzi powoli w ciąg logiczny poprzez dodawanie kolejnych krótkich zdań ułożonych w formie tabelki. Ponadto zaprezentowano przykłady ćwiczeń multimedialnych, które pozwalają na przełamanie bariery lęku poprzez zminimalizowanie trudności zadania na samym początku i stopniowe prowadzenie studenta przez ćwiczenie wszystkich kompetencji językowych (rozumienie ze

słuchu, odpowiadanie na zadane pytania, wypowiedź pisemna i ustna). Autorka podkreślała charakter dobieranych materiałów: wyraziste zdjęcia, które pozwalają na zadawanie oczywistych pytań (stopień ich abstrakcji nie może bowiem być zbyt wysoki), zaskakującą historię bohatera opowieści lub film głęboko poruszający emocje². Zaprezentowane ćwiczenia mogą być potraktowane również jako inspiracja w pracy ze studentami zdrowymi, ponadto stosowanie multimediów pozwala na naukę w domu w dowolnie wybranym czasie (np. poprzez dostęp do platformy etutor.pl).

W kolejnych dniach konferencji panele tematyczne miały miejsce zarówno w budynku Studium Praktycznej Nauki Języków Obcych, jak i w sąsiednim Instytucie Filologii Romańskiej. Wybór był duży, ponieważ jednocześnie odbywało się osiem paneli poświęconych następującym zagadnieniom: I. Język specjalistyczny, II. Nowe technologie, III. Potrzeby studentów, IV. Language for Specific Purposes, V. Wielojęzyczność, VI. Techniki nauczania, VII. Rola Lektora, VIII Warsztaty. Poniżej omówiono wybrane wystąpienia.

Anna Czura (Uniwersytet Wrocławski) przeprowadziła warsztaty *Szukam, więc jestem – WebQuest na lektoracie języka obcego*. WebQuest jest rodzajem pracy projektowej pod kierunkiem lektora, który zachęca do wyszukiwania informacji w internecie w celu wykonania długofalowego zadania (rozwiązania problemu, podjęcia właściwej decyzji, znalezienia odpowiedniej argumentacji). Scenariusz rzeczzonego zadania jest jasno określony, a wykładowca podaje wiarygodne, sprawdzone linki do stron z przydatnymi informacjami. Praca może mieć charakter częściowo indywidualny (gromadzenie wiadomości, artykułów, zdjęć, filmów) oraz zespołowy (tworzenie np. sprawozdania lub artykułu, wyciąganie wniosków, dobieranie argumentów). Zastosowanie tej metody pozwala na kształcenie tzw. kompetencji miękkich, takich jak umiejętności krytycznej analizy informacji, rozwiązywania problemów, pracy zespołowej, korzystania z technologii informacyjno-komunikacyjnej, skutecznego

² W tym konkretnym przypadku była to sylwetka Emmanuela, chłopaka bez rąk znalezionego wraz z bratem w targanym wojną Iraku i zaadoptowanego przez panią Kelly. Wystąpił on w australijskim programie *X-Factor* i zauroczył publiczność wykonaniem piosenki *Imagine* Johna Lennona.

przedstawiania wyników swojej pracy przed grupą ludzi, przyjmowania krytyki własnych dokonań.

Danuta Furszpaniak (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza, Poznań) w referacie *Komunikacyjny charakter prezentacji multimedialnej z elementem humoru na lektoracie języka obcego* przedstawiła kwestię przygotowania i wygłoszenia dobrej, skutecznej prezentacji w języku jako zadania wieloetapowego. Określiła ją jako prezentację perswazyjną, łączącą w sobie materiał poznawczy, językowy, przekazywany w wymiarze cyfrowym i sytuacyjnym. Wejście w dialog ze słuchaczami ułatwiają środki retoryczne o charakterze tradycyjnym i multimedialnym z zastosowaniem humoru lingwistycznego, wynikającego z niespójności semantycznej i pozwalającego spojrzeć na przedstawiany temat z innej perspektywy. Prelegent dysponuje materiałem na slajdach; poprzez prowadzenie przez doświadczenie „bólu poznania” wchodzi w rolę „artysty” i posuwa się nawet do agresji w roli „autora humoru” balansującego na krawędzi absurdu. Staje się „aktorem” komunikującym się ze słuchaczami za pośrednictwem wyrazu twarzy, modulacji głosu, gestykulacji, mowy ciała i sposobu poruszania się.

Bogusława Frontczak (Uniwersytet Papieski Jana Pawła II) w wystąpieniu *Jak ożywić martwe, czyli e-learning na zajęciach łaciny* w spektakularny sposób zaprezentowała wprowadzenie studentów w trudne zagadnienie gramatyczne języka łacińskiego (III deklinacja) przy pomocy bliskiej im nowoczesnej technologii. Oswajanie nudnej dla wielu gramatyki martwego języka dokonuje się przy pomocy ciekawej i doskonale opracowanej graficznie edukacyjnej gry komputerowej. Reprezentowany przez awatara student – uczestnik gry staje przed wyzwaniem, które należy podjąć, aby osiągnąć cel, pokonuje przeszkody i po wykonaniu zadaniu otrzymuje informację zwrotną. Podczas gry towarzyszy mu awatar-pomocnik, który do niego przemawia, prowadzi go przez nieznaną, zawraca ze źle obranej drogi, zachęca do wysiłku, nagradza pochwałą. Student gromadzi słownictwo potrzebne do wykonania zadań i porządkuje je według podanych reguł gramatycznych. Poprzez wciągnięcie do zabawy zdobywa potrzebną wiedzę. Autorka wykorzystuje modele używane w szkoleniach e-learningowych: Model Action Mapping Cathy Moore oraz CCAF – Context-Challenge-Action-Feldback.

Anna Serwicka-Kapała (Uniwersytet Medyczny, Białystok) wystąpiła z referatem *Nauczanie języka łacińskiego specjalistycznego po reformie studiów 2012/2013 – nowe wyzwania*. Prelegentka poruszyła ważną kwestię, dotyczącą kształcenia studentów medycyny w zakresie znajomości nomenklatury łacińskiej. W sytuacji zniesienia lektoratu języka łacińskiego po reformie studiów okazało się bowiem, iż bez merytorycznego wsparcia czerpanego z regularnego kursu łaciny przyswajanie skomplikowanej terminologii anatomicznej i botanicznej stało się zbyt trudne. Aby zaspokoić potrzeby studentów w tym obszarze, zaczęto więc organizować zajęcia fakultatywne. Stąd też dla kierunku farmacji aptecznej realizowane są w Muzeum Historii Medycyny innowacyjne zajęcia, będące połączeniem tradycji aptekarstwa i recepturowej terminologii botanicznej poznanej wcześniej. Natomiast w Aptece Szkoleniowej realizowane są zajęcia angielsko-łacińskie, podczas których studenci opracowują ulotki leków w obu językach. Ponadto słuchacze III roku farmacji uczestniczą w fakultatywnych zajęciach, będących połączeniem mianownictwa łacińskiego i farmakognozji. Specjalnie opracowane ćwiczenia ułatwiają im orientację w hierarchii taksonomicznej i recepturze. Studenci farmacji i kierunku lekarskiego poznają także farmakonimy pod kątem zawartej w nich nazwy choroby lub chorego narządu.

Maria Banach, Marta Krzanowska (Uniwersytet Papieski Jana Pawła II) w ramach odczytu *Nauczanie języków obcych w kontekście pracy indywidualnej ze studentem z niepełnosprawnością (deficytami ruchowymi bądź psychicznymi) – dydaktyka nauczania oraz logistyka współpracy z BON* przedstawiły przegląd wniosków dydaktycznych i metodycznych, jakie uzyskano na podstawie wieloletnich doświadczeń w pracy lektorów języków nowożytnych i starożytnych ze studentami niepełnosprawnymi. W procesie dydaktycznym w ramach indywidualnej pracy tandemów lektor–student w zależności od potrzeb wykorzystywane są technologie informacyjno-komunikacyjne, techniki wspomagające percepcję, a także przystosowany do możliwości ucznia tryb zaliczania przedmiotu. Ankieta przeprowadzona wśród lektorów mających doświadczenie w pracy z niepełnosprawnymi studentami potwierdziła słuszność takiego sposobu prowadzenia zajęć językowych. Organizacją indywidualnych lektoratów zajmuje się Biuro ds. Osób Niepełnosprawnych razem

z Międzywydziałowym Studium Języków Obcych. Studenci mają kontakt z psychologiem i koordynatorem ze strony Biura. Wszystkie działania w organizacji tej pracy prowadzone są na podstawie zapisów w regulaminie i wypracowanych już kroków administracyjnych, które wiodą do utworzenia tandemu. Niebagatelne znaczenie dla procesu kształcenia ma precyzyjne ustalenie zdrowotnego problemu ucznia. Przy czym w analizowanej próbie największą grupę studentów, którzy szukali pomocy w indywidualnym nauczaniu, stanowiła młodzież mająca problemy ze wzrokiem oraz różnorodne dysfunkcje ruchowe. Prelegentki poinformowały również o funkcjonującym od 2007 roku – unikatowym na skalę kraju – porozumieniu obecnie siedmiu już krakowskich uczelni wyższych, które powstało w celu wymiany doświadczeń w zakresie wyrównywania szans studentów z niepełnosprawnością.

Wrocławska konferencja z pewnością zainspirowała do wielu owocnych przemyśleń naukowych i działań dydaktycznych. W imieniu uczestniczek z Międzywydziałowego Studium Języków Obcych Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II gratulujemy Organizatorom udanego przedsięwzięcia oraz dziękujemy za miłe i gościnne przyjęcie.